

Posudek disertační práce

Podpůrná opatření ve vzdělávání – vliv navýšení časové dotace na výkon žáků se specifickými poruchami učení

Vysoká škola, fakulta:	Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta
Studijní program:	Pedagogická a školní psychologie
Studijní obor:	Pedagogická a školní psychologie
Autorka:	Mgr. Anna Frombergerová
Školitelka:	PhDr. Mgr. Veronika Pavlas Martanová, Ph.D.
Oponent:	doc. PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.

Disertační práce Mgr. Anny Frombergerové se věnuje analýze oblasti podpůrných opatření ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to konkrétně vlivu navýšení časové dotace na výkon žáků se specifickými poruchami učení. Na 111 stranách vlastního textu prokázala autorka svou erudovanost v dané problematice. Opírá se o 145 zdrojů, přičemž 52 zahraničních. Práce je členěna standardním způsobem, napsána odborným a srozumitelným jazykem. Výsledky prezentované v empirické části disertační práce se opírají o statistické zpracování dat získaných pomocí vhodně zvolených testů (velmi oceňuji v závěru zmíněné limity šetření ve vztahu k těmto testům, možné využití didaktických testů apod.). Třebaže výsledky vycházejí (ve vztahu ke kvantitativně orientované práci) o menší výzkumný vzorek, považuji práci za přínosnou a výsledky v závěru výborně diskutované.

Aktuálnost tématu

Vzhledem ke zvyšujícímu se počtu žáků se SVP (tedy i žáků se SPU) v základních školách, k využívání podpůrných opatření, mezi které (nejdostupnější) patří i navýšení časového limitu pro tyto žáky, považuji zvolené téma za velmi aktuální. Výsledky potvrzují předchozí zahraniční výzkumy a specifikují oblasti, ve kterých je navýšení časové dotace u žáků se SPU efektivní. Jak jsem zmínila výše, velmi oceňuji i zamyšlení se nad možným využitím didaktických testů pro další výzkumné šetření, včetně testování v nižších ročnících (z mého pohledu by bylo zajímavé i výzkumné šetření v rámci přijímacích a závěrečných zkoušek, a to nejen na SŠ, ale i na VŠ), které by mohlo zkoumanou oblast ještě více – v kontextu potřeb škol, praxe – obohatit. Dílčí přínos tedy vnímám i ve vztahu k přijímacím a závěrečným zkouškám žáků, studentů (a to i

v rámci vysokoškolského studia). Pozitivně hodnotím kapitolu 4 *Školní ne/úspěšnost*, která je z mého pohledu zásadní a shrnuje smysl zaměření práce.

Formulace cílů práce a míra jejich splnění

Cíl disertační práce je, kromě Úvodu, uveden na s. 68: „Cílem výzkumu je ověřit předpoklad aktuálních podpůrných opatření, že se žáci s SPU dostanou po navýšení časové dotace o 25 % na stejnou úroveň výkonu jako žáci intaktní, kteří pracují v základním čase (bez navýšení).“ Na základě tohoto stanoveného cíle autorka formuluje výzkumné hypotézy. V první testuje výkony obou skupin při využití shodného času pro práci, v druhé se jedná o výkony intaktních žáků v základním čase a výkony žáků se SPU s navýšenou časovou dotací o 25 %. Ve třetí hypotéze se zaměřuje pouze na žáky se SPU a vztah mezi výsledky v standardním časovém limitu a při jeho navýšení o 25 %. Přehledným způsobem jsou prezentována metodická východiska, představeno statistické zpracování a samotný testový materiál. V kapitole 10 *Výsledky* jsou shrnuty výsledky vztahující se k jednotlivým stanoveným hypotézám. Prezentované výsledky stanovený cíl naplňují.

Orientace v problematice (analýza domácí a zahraniční literatury)

Autorka se ve své disertační práci opírá o dostatečné množství domácích i zahraničních zdrojů, vhodně je propojuje, zmiňuje zásadní témata vztahující se ke zvolené problematice. První kapitola otevírá téma vzdělávání dětí se SVP (se SPU), a to v rámci inkluze a inkluzivního vzdělávání. Následuje kapitola 2 *Podpůrná opatření ve vzdělávání*, která je dále členěna a obsahuje podkapitoly, které na podpůrná opatření nahlíží z legislativní optikou, se zaměřením zejména na využití IVP a navýšení časové dotace, dále z pohledu četnosti využití podpůrných opatření a jejich hodnocení. Třetí kapitola shrnuje základní informace o SPU, představuje jednotlivé typy SPU, možnosti podpory a diagnostiku (podkapitoly 3.3, 3.4 a 3.5 by bylo možné shrnout a více propojit). Čtvrtou kapitolu 4 *Školní ne/úspěšnost* považuji, jak jsem uvedla výše, za velmi důležitou. Velmi si cením jejího zařazení, neboť celé práci dává další rozměr, akcentuje důležitost zvoleného tématu, propojuje jej s přínosem pro praxi. Poslední kapitola teoretických východisek 5 *Pedagogicko-psychologické poradenské služby* představuje možnosti podpory škol, a to ve vztahu ke vzdělávání dětí se SVP (se SPU). Pokud jde o formální stránku práce, v textu se objevují (spíše ojediněle) chyby v interpunkci, překlepy (např. s. 11 – „popis kvantitativních metody“, s. 13 – „aby školy splňovaly následujících podmínek“, s. 23 – „by byl být“, s. 73 – „způsobem“...), chybné skloňování (např. s. 19, 20...). Pozor na chybné

označení na s. 18 „podpora školského poradenského pracoviště (školy)“. U Zelinkové (2009) na s. 15 se hovoří o 20 % žáků se SPU v běžných třídách, jedná se o zdroj z roku 2009, bylo by vhodné doplnění, že se jedná o toto období. Na s. 17 by bylo dobré začlenit i děti nadané. Disertační práce je zaměřena na žáky se SPU, tedy současně žáky se SVP, v textu se tato terminologie někdy nepřesně mísí. Všechny uvedené postřehy jsou z mé strany pouze drobné připomínky.

Vhodnost zvolených metod zpracování řešené problematiky

Autorka ve své práci velmi přehledným způsobem představuje jak metodická východiska výzkumu, tak samotnou metodiku výzkumného šetření a statistickou analýzu dat. Dále zmiňuje způsob sběru dat, jeho časový harmonogram, popisuje výzkumný soubor a doplňuje tuto část zmínkou o etice výzkumné práce. Není zcela standardní testování jak nulové, tak alternativní hypotézy. Není jasné toto uchopení testování hypotéz, prosím tedy o vysvětlení v rámci obhajoby. Stejně tak by bylo vhodnější u žáků 9. tříd označení dívka, chlapec – spíše než žena a muž.

Posouzení přínosu disertační práce a využitelnost jejích výsledků v praxi

Přínosy disertační práce ze svého pohledu zmiňuje autorka na s. 117–118. Já je vnímám především ve vztahu ke školní ne/úspěšnosti. Jde o téma, které poukazuje na efektivitu navýšení časové dotace pro žáky se SPU, o podpůrné opatření, které má smysl, je realizovatelné bez finanční náročnosti a v kompetenci samotných učitelů. Výsledná zjištění tedy mohou podpořit argumenty, že nejde o „úlevy“ pro žáky se SPU, ale o užitečnou podporu, kdy mají tito žáci možnost zažívat pocit úspěchu, možnost prokázat své znalosti, dovednosti. Autorka zmiňuje vyrovnání se se svými intaktními spolužáky, tento argument bych upozadila, neboť z mého pohledu jde spíše o normativní pohled, který bych se snažila v praxi potlačit. Stejně tak práci považuji za přínosnou i v teoretické rovině, kdy přehledně – za opory domácích i zahraničních zdrojů – shrnuje zvolenou problematiku a teoreticky ji tak ukotvuje.

Otázky, podněty pro obhajobu

V rámci obhajoby prosím o terminologické upřesnění SVP a SPU vzhledem k uchopení v rámci disertační práce a dále o upřesnění testování nulových i alternativních hypotéz. Současně prosím o zodpovězení, zamyšlení se nad níže uvedenými otázkami:

1. V rámci testování byli žáci se SPU hodnoceni po uplynutí standardního a navýšeného časového limitu. Z práce se lze domnívat (není explicitně uvedeno), že tuto informaci dostali jak rodiče, tak samotní žáci. Pokud tomu tak bylo, je možné, že by tato informace mohla výsledky ovlivnit (a jak)?
2. Výsledky potvrzují efektivitu navýšení časové dotace při plnění úkolu pro žáky se SPU. Vzhledem k individuálnímu přístupu, diferenciaci výuky považují navýšení časové dotace u těchto žáků za zcela „normální“ situaci, ke které by mělo v třídách docházet. Jaké máte zkušenosti, resp. informace ohledně postojů učitelů k tomuto podpůrnému opatření a jeho realizaci v praxi?

Závěr

Je možné konstatovat, že autorka prokázala schopnost vybrat aktuální téma, shrnout teoretická východiska a navázat na ně vlastním šetřením.

Disertační práce Mgr. Anny Frombergerové *Podpůrná opatření ve vzdělávání – vliv navýšení časové dotace na výkon žáků se specifickými poruchami učení* splňuje požadavky kladené na tento typ prací, práci proto **doporučuji k obhajobě**.

V Českých Budějovicích dne 1. 8. 2022

doc. PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.